

RE-FORMATIO

4.årg. nr.5

Høst 1961.

H ø s t b e t r a g t n i n g .

"Gud ske tak for hans uudsigelige gave" - - -

Sådan slutter apostelen Paulus en bøn til menigheden i Korinth om at indsamle en offergave til de betrængte kristne i Jerusalem. Den ordrige Paulus kan ikke finde ord for Guds gave, som er givet os i Kristus, men han tænker vel også på al den fylde, Gud har udstyret sit skaberværk med, alle de gaver, vi synger om, at de kommer **oven ned**.

Og kunne vi nu her ved høsten stemme i med apostelen i dette tilbedende og jublende: Gud ske tak! stemme i med af glæde og taknemlighed over den høst, der er kommet i hus, så er det ikke forgaves, at vi i kirkerne holder en særlig takkefest. I år skal der også nok være dem, der siger: Der har ingen rigtig glæde været ved høstens tid, vi har måttet stjæle læssene ind mellem bygerne. Eller der er noget andet, der har gjort arbejdet i høsten surt. Men høsten kom i hus, og derfor skal der takkes, vore hjerter skal vide sig ud, og vore hænder skal lukke sig op og bringe takoffer.

To gange om året - er det ikke sådan i de fleste af vore kirker - kun to gange om året bli'r vi tydeligt mindet om at takke Gud for hans uudsigelige gave ved at ofre noget af vort eget. Ved Jul bringer vi gaver til alteret, en tak for Guds uudsigelige gave, da Han sendte sin søn til vor jord - og nu takker vi for al den fylde, jorden har båret. På kirkens alter lægger vi vort takoffer. Enhver give, som hans hjerte har tilsagt ham, ikke tvært og tvungent, thi Gud elsker en glad giver, skriver apostelen. Men hvor fin-

des den glade giver? Varten henne på kroen kender den lystige giver, gæsten, der har drukket godt, så han bliver stor på det og spenderer på de andre, betaler den ene omgang efter den anden til det hele taffelrunde og på en aften bruger hele sin ugeløn. En lystig giver, - men næppe en glad giver. En glad giver, det er den, der lukker sine hænder op i glæde og tak for Guds gaver. Derfor er det naturligt, at vi bringer vort takoffer ved høstgudstjenesten, at vi giver tilbage af de gaver, vi har fået af Gud.

Kun de to gange om året - ved jul og ved høst - bli'r vi tydeligt mindet om det i kirken. Men i gammel tid hørte det med til gudstjenesten, at takofferet blev bragt for Guds uudsigelige gave og for alle gaver på vor jord. Nu finder vi det frem og pudser det op et par gange om året - et levn fra en svunden tid. Det findes endnu. Det hører, at der i et sogn kommer et par forældre til gudstjeneste sammen med deres store dreng. Han skal sendes ud at tjene nu og være borte fra hjemmet. Sammen går de tre til alters. De kommer derop, forældrene med deres dreng, for at takke endnu engang for denne gave, og nu lægger de den tilbage i Guds hånd. En ældre dame var lykkelig og glad over, at hendes svigerdatter havde fået en søn. Fødselen havde været vanskelig, men det gik alligevel godt, og nu var den gamle taknemlig. Søndagen efter var hun lidt sløj, så hun ikke kunne komme i kirke. Lidt bedrøvet sagde hun: "Jeg ville endda så gerne have været med ved nadverbordet i dag." Hvorfor mon? - Fordi hun gerne ville helt op til alteret og takke for gaven. Lægge det lille barnobarn tilbage i Guds hånd: Det er dit, du som har givet os det.

Jo, takofferet lever endnu, men kun to gange om året bli'r vi mindet om det og går op til alteret for at bringe vort takoffer. Ved høstgudstjenesten bringer vi markens nog ind i kirken. Det er ikke kun for pynt og gøre det festlig - det er det også, - men det er også for at minde om, at vi skal bringe vort takoffer, fordi Gud velsignede jorden, så den bar rigelig frugt. Da den lå stivnet og frossen, forbarmede Han sig og sendte lys og varme og kvægende regn - og da jorden vågnede, lod Han det spire og gro og sætte frugt.

Da apostolen bad Korinthierne om en gave, brugte han et udtryk, som vi kender fra gudstjenesten - om den tak, der ytrer sig i offergaver. Han kalder det leiturgia, det er tilbedelse og takoffer. Og så slutter han de to kapitler med bønne om gaven med en tak til Gud,

han ser sig forbunden op gennem alle tider med dem, der takker Gud, alle i himmel og på jord, der tilbøder og jubler:

Gud sko tak for hans uudsigelige gave.

Knud Jacobsen.

Højkirkelighedens anliggende VIII VOR RETFÆRDIGGØRELSESLÆRE ER EVANGELISK-LUTHERSK i den katholske sandhedserkendelses helhed.

Om end vi må se på mange af de ting, der blev følger af det protestantiske røre og den "evangeliske frihed", mere som en deformation end som en berettiget reformation for store dele af kirken, er det centrale og positive i det lutherske anliggende noget, der både skal bevares og hævdes hos os.

Trods dets udpræget subjectiv-prophetiske start, og dermed følgende opposition mod hævdunden kirkeskik og lære, må vi se på den lutherske korrektur af den senmiddelalderlige frelsesforståelse med dens "gerningsretfærdighed" som en påkrævet og gudvillet afsløring af evangeliets inderste kerne i dens renhed og som et lys over Guds gerning i Kristus, der giver Hans folk at leve sit kristenliv i "evangeliets klare dag".

"Retfærdiggørelsen af tro alene for Jesu Kristi skyld" hører med i vor evangeliske "Katholicisme". Uden vort fulde "Ja" til dette lærepunkt er vor stilling i den evangelisk-lutherske kirkeafdeling ikke alene dubiøs, men direkte uvederhæftig.

Confessio Augustana invariata, artikel IV: De justificatione" hører med i dansk højkirkeligheds trosbekendelse - som en ret tolkning af kristologien. Men - for der er et "men" - vi vil forstå retfærdiggørelseslæren i kristendommens helhedssammenhang og ikke rive den ud af dens "plads i livet" og derved gøre misbrug af den, så vor glæde over dens sande evangelium evt. får os til i lære og liv at gøre den til den hele kristendom - og til at gøre dr. Martin Luther selv til en "ufejlbar" lærefader, hos hvem man kan hente autoritative afgørelser i alle læremæssige tvivls-spørgsmål, og hvis meninger på de forskellige punkter man derfor skulde føle alvorlig betænkelighed ved at være i uoverensstemmelse med - evt. i opposition til.

(fortsætter s. 63)

S V A R T I L B I S K O P B E Y E R .

=====

I Re-formatios påskenummer gav biskop Beyer, Haderslev udtryk for "Hvad jeg kunne ønske mig af den højkirkelige bevægelse". Som medarbejder ved bladet vil jeg først takke biskoppen, fordi han ville give udtryk for sine ønsker, men må dog også som læser af bladet tillade mig at komme med et svar derpå, fordi det forekommer mig, at biskoppens svar, hvor mange gode råd og ønsker det end indeholder, netop synes at være præget af det, biskoppen især advarer de højkirkelige imod, at beskæftige sig for meget med det udvortes. Det synes, som om biskoppen har hæftet sig ved visse ydre træk og udtryksmåder, man kan møde i den højkirkelige bevægelse, mens han ikke for alvor kommer ind til det, der er kernen i bevægelsen, det, hvorfra alt får sin mening.

Jo, lige i begyndelsen af overvejelserne, hvor det hedder: "Meget af det, der præger den højkirkelige bevægelse må ses i lyset af Johns. Ev. I.v.14: Ordet blev kød og tog bolig iblandt os". Kristendommens udgangspunkt er menneskevordelsen, at Gud er blevet menneske, at det evige er brudt ind i historien, og derfor ikke er det ene eller det andet, skiftende med tidernes filosofi, men noget historisk ganske bestemt, som har givet og giver sig udtryk i jordiske former og jordisk sprog. De højkirkelige bekender troen på ikke blot ordet, men på ordet, der er blevet kød. Det vil sige, at budskabet om Guds nåde og barmhjertighed helt er bundet til Kristi menneskelige person, dens liv og offerdød på korset.

Her havde det været velgørende, om Haderslevbispens - i stedet for dernæst straks at advare mod udvortes heder, havde ønsket for højkirkeligheden, at den vil gå sammen med alle gammeldagstroende i bekendelsen af troen på Kristus, ikke blot som ordet, men som ordet, der er blevet kød. Ja, at den sammen med alle Kristusbekendende ville være med i forsagelsen af det nyprotestantiske hedskab, hvor en eller anden nådelære lægges i munden på den jødiske rabbi Jesus, mens det, at Jesus er Kristus, den levende Guds Son, det menneskevordne Ord, "ikke siger mig noget"-sådan lyder fornægtelsen -, og det betyder, at det er noget ligegyldigt. Kristus er ikke Guds Son.

I dette udgangspunkt er alle sandt evangeliske og katolske enige overfor nyprotestantismens fornægtelse. Her har alle gammeldagstroende fællesskab med pave Johannes,

men intet fællesskab i tro med professor Slok i Århus.

Er enigheden til stede mellem katolikker og protestanter, når det gælder menneskevordelsen, så kommer forskelle i synspunkter frem, når det gælder menneskevordelsens fortsættelse i kirken.

Her er det afgørende ved højkirkeligheden ikke, om den bruger ordet katolsk, men om den er det. Og den højkirke lige bevægelse er katolsk, som det da også kommer til udtryk i dens basiserklæring. I stedet for taktiske og pædagogiske overvejelser ang. anvendelse af ordet katolsk, havde man kunnet ønske, at biskop Beyer var gået ind på det centrale spørgsmål: Kan man være overbevist katolik og dog have sin plads i "den evangelisk-lutherske kirke i Danmark - selv under dens folkekirkelige kår"? Da andet ikke nævnes, tør man håbe, at biskoppen mener ja - og bliver nødt til at mene ja p. gr. af Confessio Augustana - men så vil det sikkert være frugtbart at forstå højkirkeligheden ud herfra, fremfor at tage enkelte punkter frem, som bare virker mærkværdige og overraskende, ja stødende under gangse statsprotestantiske forhold.

Biskoppen nævner reservation af indviede nadverelementer. Hvem reserverer?? - Og selvom vi gjorde, er det da ikke et spørgsmål, som ganske underordner sig det større og ganske afgørende: spørgsmålet om realpresensen - at brød og vin virkelig bliver Kristi Legeme og Blod ved indvielsen? Er biskoppen enig med de højkirkelige i troen på realpresensen - og det er en god tro, der både er ægte katolsk og luthersk - så bliver spørgsmålet om reservation en underordnet ting, der glider ned på andenpladsen for måske at vise sig at være en god og gavnlig bekendelse overfor nyprotestantismens fornægtelse af realpresensen. Thi overfor den fornægtelse måtte vi da stå sammen.

Desværre føler man, at biskoppen foretrækker ord og praksis, der åbner vejen for kætteri og fornægtelsen, mens man fra højkirkelig side, det er: fra katolsk side, foretrækker ord og praksis, der i tidernes løb har vist sig at være som et holdbart bolværk omkring realpresensens mysterium.

Biskoppen nævner messetøj og ydre former og fagter. De kommer især til udtryk ved højmassen, hvor vi med den gamle kirke tror, at Kristus virkelig kommer tilstede på vort alter. Svarer det åndelige indhold her ikke til selv den mest strålende ydre form? Biskoppens indvendinger burde snarere rettes mod den lavkirkelige pyntesyg, som giver sig udtryk i, at pastoren juleaften bestiger

prædikestolen i fuldt messeskrud. Her tør man give biskoppen ret i, at der kan være et misforhold mellem form og indhold, især når pastorens prædiken går på melodien: "Jeg kan ikke sige noget med myndighed (ikke et: Så siger Herren), men råde og vejlede som det ene menneske det andet."

Hvad endelig angår embedet, så er de højkirkelige så evangeliske og katolske, at de ikke om sig selv tænker, at de kan give andet videre, end det vor Herre Kristus har sat dem til at give videre gennem sin kirke. (Fra Herren har jeg modtaget, hvad jeg også overleverer Edet) - Ja, står vi ved spørgsmålet om nødaltergang, p. gr. af mangel af ret viet præst, så tror de, at man må lade den være. Her er netop noget man ikke kan tage af sig selv, noget, hvori vi helt er bundet til, om vi selv har fået det givet. (Så overantvorter jeg dig det hellige præste- og prædikeembede o.s.v.). Netop denne forståelse af embedet synes biskop Beyor at bekræfte, når han på en gavnlig måde understreger, at præstegerningen er en tjeneste. Som præster er vi Guds tjeneres tjener med de nådegaver, som er os betroet. Denne tjeneste kan imidlertid kun udøves i kærlighed, når den ved sig bundet til sandheden. Der er ingen modsætning mellem kærlighedens tjeneste og god theologi, som biskoppen synes at mene. Sandhed og kærlighed er lige nødvendige og ganske uadskillelige.

Her må jeg slutte med et ønske til biskoppen og alle biskopper i folkekirken, et ønske, som deles af mange jævne troende, at biskopperne ret må se, hvor stor og rig en tjeneste, der er blevet dem betroet ikke af mennesker, men af Gud (jure divino). Om biskopperne dog måtte bære deres pragtfulde kåber, ikke blot som fjer, lånt fra den romersk-katolske kirke, for at kaste lidt glans over en række vollønnede og velpensionerede tjenestemand i staten, ojheller med slet dulgt undskyldning for, at det personlige og åndelige indhold vel ofte ikke slår til til så megen pragt, men med ydmyg taknemlighed over, at de af Gud har fået overdraget så stor og herlig en åndens gerning, som biskoppens tjeneste er. Thi vel øves den oftest i tarvelig klædning, men den har dog fortjent den største hæder og ære, for hvilken tjeneste er større og herligere end at være sat til at vogte den hjord, som Gud har sat en til hyrde over?

Per Dolmer.

(fortsat fra side 59)

For os kan den lutherske minoritet i kirkeafdelingernes familie ikke alene bære den hele kristelige sandhed. Vi ængstes ved det "kun", der alt for ofte isolerer os i den rene læres selvtilstrækkelighed, og må derfor uden opgivel- se af vort særlige anliggende som evangelisk-lutherske besinde os på katholicitet i videre forstand og tilegne os ikkun stumper af Guds gave til os gennem kirken, men kristen- troen i sin helhed, hvad vort kirkesyn iøvrigt forpligter os til.

En filosofisk-dogmatisk nybesindelse forekommer os derfor nødvendig. En tænkning og forkyndelse, der fastholder det "evangeliske" på sand katolsk baggrund.

Evangelisk theologi har alt for ofte dokumenteret sin svaghed ved sin manglende filosofiske baggrund - og er derfor også alt for ofte blevet bytte for de skiftende tiders varierende former for modefilosofi. Den systematiske theologi har været som et rent og fejlet hus med inventaret under mere eller mindre vilkårlig placering og har derfor alt for let ladet sig besætte af fremmede magter, der formelt og reelt kom til at beherske den. Det gælder i erkendelsesteoretisk som i ontologisk og naturfilosofisk henseende, idet det næppe er muligt at forme dogmatik som et filosofisk tomrum.

Begrebsapparat som virkelighedsforståelse er vel sjældent filosofisk justeret, men må dog dannes under det kristne budskab, der næppe er filosofisk indifferent.

Den lutherske retfærdiggørelseslære har domineret al kirkelig dogmatik hos os således, at der ikke - stort set - gives noget kristeligt lærepunkt, som ikke er fundamentalt bestemt af et forensisk retfærdiggørelsesprincip - så skabelseslære såvel som frelseslære på een gang synes al vil- le sige noget om en væren og samtidig dog er blevet berøvet sin "substans" af en "ord"-theologi, der både gør skabelsen - helliggørelsen -forløsningen og saligheden selv til facetter, hvori "retfærdiggørelsen af tro alene" kan spejle sine evige, momentant kvalificerende, uhistoriske og "formålsløse gyldighed".

Vi møder i Ny-protestantismen den lutherske retfærdiggørelseslære i en karikatur, der gør det muligt at forholde sig filosofisk og ubodfærdigt til ordet om syndernes forladelse og forstå "Evangeliet" som en generel frikendelse af verdsligheden og dermed også som en "Helligelse" deraf, idet nåden jo kun er opfattet som favor Dei.

Derfor må vi her søge tilbage til - og måske også ud

over - den Luther, for hvem retfærdiggørelse og helliggørelse (levendegørelse) var sider i een af Kristus virket sammenhæng - med skabthedens væren som sin essentielle baggrund og den evige forløsnings frelse som sit mål.

En systematisering af den lutherske korrektur til et enkelt, om end afgørende, punkt kan for os at se ikke udgøre den hele dogmatik, der på en helt anden måde, end vi sædvanligvis er vant til på vore konfessionelle breddegrader, må tage incarnationshistorien og dens forudsætninger alvorligt.

Højkirkelighedens anliggende omfatter også et filosofiskdogmatisk arbejde i vor kirkeafdelings teologi.

O.Lund Pallesen

Glimt af engelsk kirkeliv i dag 1.

Mellem Westminster Abbey og Westminster Cathedral.

Under en knap fire ugers rejse til England boede jeg en tid i et anglikansk "retreat house" i London. Fra dette sted kunne jeg i løbet af 3-4 min. nå hen til en af den anglikanske verdens hovedkirker, Westminster Abbey og i løbet af 10 min. gå til romerkirkens hovedkirke i England, Westminster Cathedral. Dette kan godt være et billede på min position under hele dette Englands-ophold - og iøvrigt på den engelske højkirkelighed. Disse 2 kirker kan ses som to brændpunkter - snart var jeg nærmest det ene og snart ved det andet.

Westminster Abbey er selvfølgelig en vidunderlig gammel kirke. Den er, som mange ved, også et fantastisk museum med minder fra hele Englands historie, - ja, ofte et helt pulterkammer. I dag synes desværre museumspræget at være temmelig overvejende. Fra store busser udlosses dagen igennem tusinde af turister ved kirkens indgangsdør. Kirken er som et myldrende torv - snart også med hensyn til støj! En dag faldt jeg helt i staver derinde ved at se en ung kvinde knæle i bøn udenfor gudstjenesten, så sjældent er det.

Der er een daglig messe i kirken. Der er også daglig "Mattin" - morgensang. Jeg ville overvære det en dag, men kunne ikke finde, hvor det foregik.

Da jeg spurgte mig for, blev jeg vist ind i et lille bitte kapel med tykke tapper for indgangen, så støjen fra kirken ikke kunne trænge ind - eller lyden fra andagten ikke kunne trænge ud! Der var kun 3-4 gejstlige til stede + een almindelig deltager. Jeg kom ind under en af de lange skriftlæsninger; imens havde en anden af præsterne vældig travlt med at skrive et eller andet - måske brev til sønnen i Oxford! Jeg listede ud igen til de myldrende turister i den egentlige kirke. Til "Evensong", den daglige aftensang - der foregår i kirkens store kor, kommer der mærkelig nok heller ikke de store skarer; da medvirker ellers det vældige drenge- og mandskor. Det er en pragtfuld oplevelse at deltage i domkirkernes Evensong, selv om man ikke altid svarmer for melodierne.

Westminster Cathedral er vist en temmelig forfærdelig kirke udvendig set. Men kommer man derind, gør det ikke så meget. For det er en "rigtig kirke", det fornemmes på hele atmosfæren. Her er der ingen musæumsduft, snarere er det røgelsesduften, der på en mærkelig måde har gennemtrængt alt - symbolet på alle de bønner og ofre, der herfra uden ophør stiger mod himlen. Her er der altid mange mennesker, det minder helt om syden. Der er daglig højmesse kl. 10,30 med et vældigt kor - og atter igen højmesse hver dag, kl. 17.30. Særlig ved den daglige aftenmesse er der mange kirkegængere og mange altergæster.

Imellem disse to centrer i engelsk kirkeliv, der begge bærer navnet Westminster, ligger der minst et par anglikanske sognekirker. Jeg kom meget i den ene. Der var luften meget "katolsk"; kirken havde været højkirkelig i flere slægtled; der var 2-3 daglige messer, 4 messer om søndagen foruden 2-3 andre tjenester. Sognet var kun på ca. 5000; tilslutningen forekom mig ikke at være særlig stor, men dog vældig i forhold til et dansk sogn af den størrelse. Sognepræsten hørte en snes skriftemål om ugen. Kristi Legegmsfest blev i kirkebladet udtrykkelig betegnet en af de "pligtige" gudstjenestedage. - med højtidelig vesper og sakramental velsignelse aftenen før. Sammen med 13 ældre damer deltog jeg i en tilsvarende vesper om aftenen før "Sct. Peters og Pauls dag". Den sakramentale velsignelse foregik præcist, som jeg så ofte har set den i romerske kirker - med undtagelse af, at røgelsen ikke ville ryge ordentligt! Der var noget patetisk, rørende over meget af det, jeg overværede der - over hele dette fanatiske - og samtidig noget forvirrede forsøg på slavisk at efterligne det romerske.

Mange udpræget højkyrkelige præster rystede da også på hovedet af det: "Højkyrkeligheden i den kirke var noget gammeldags" ! Det indrømmede sognepræsten også: Han kunne ikke lide alle de moderne ting, som romerne fandt på i disse år, sagde han. Den omtalte højtydelige vesper sluttede med et eller andet Maria-litani, hvor jeg hørte de 13 ældre damer messe noget i denne retning: Velsignet være Maria, den ubesmittet undfangne ! Velsignet være Maria, den i himlen optagne ! Disse ting kunne han gå med til, men ikke de moderne kunster, som romerne havde fundet på: at holde aftenmesse eller uddele nadveren ved højmessén !

Og så stod jeg pludselig som luthersk højkyrkelig på et meget væsentligt punkt den romersk-katolske Westminster Cathedral nærmere, end jeg stod den anglo-katolske Sct. Matthews. For dette er noget væsentligt for os: messe uden altergang er et vildspor; deri er vi enige med mange fremtrædende romerske teologer i dag. Vel på grund af den anglikanske kirkes ret udpræget kalvinske tradition, hvor messen ofte var sat helt i skammekrogen, kom anglo-katolikkerne i slutningen af forrige århundrede romerne uhyre nær - især med hensyn til messens ceremoniel, som de faktisk overtog 100 % .

Men dermed er visse anglo-katolske mere romerske end romerne ! I den gamle højtydelige berømte bastion, der hedder All Saints, Margaret Street, så jeg, hvordan højmessén stadig blev fejret med fuldkommen romersk ceremoniel - uden lejlighed til altergang - afsluttet med læsningen af indledningen til Johannesevangeliet - og afsluttet endnu engang ved, at en præst stod frem og bad Mariabønnen, Angelus sammen med menigheden. En udpræget højkyrkelig præst omtalte også All Saints som "gammeldags højkyrkelig" og ironiserede netop over disse to påhæng på højmessén .

Det lød nu lidt mistænkeligt i mine ører, for netop i disse år hører man ofte romerne sige det samme. Ja, mange af de skrappeste anglo-katolikker er nu på fuldt tilbagetog og har travlt med at aflægge romerske unoder - altså desværre lidt bagefter romerne. Ofte er det kun et forsigtigt tilbagetog. En højkyrkelig præst fortalte mig, at på opslagstavlen ved en bestemt kirke var der nylig kommet en ekstra lille seddel: " For dem, der specielt ønskede det, var der

(fortsætter s. 74)

Højmessens anliggende fremgår af dens læsestykker.

Da Re-Formatio læses af andre end præster, er dette efterskrift til artiklerne om tydningen af tekstrækken nødvendig, da en principiel redegørelse for den, hidtil kun er fremkommet i min artikel af 27. februar 1959 i Præsteforeningens blad, en artikel, der også indeholder en sønderlemmende kritik af forslaget til en 3. tekstrække, en kritik, som hidtil står uimodsagt.

Desuden vil en efterskrift måske kunne få en og anden til omsider at forstå, at min tydning ikke er et opbyggeligt skrivi, som man uden skade for sig selv kan lade ulæst, eller min private hobby eller kæphest, som man efter behag kan lade være med at komme ind på. Men måske er efter de pågældendes opfattelse et så alvorligt spørgsmål, som om Højmessén overhovedet har noget anliggende, kun min specielle hobby.

Nej, hensigten med artiklerne, der lige som den i Præsteforeningens blad offentliggjorte og ulæste altså kun blev et slag i den præstelige selvklogskabs dyne, skønt den var skrevet på opfordring, var at give såvel præster om lørdagen som andre om søndagen praktisk hjælp ved at vise dem vejen til direkte at slå ned på hver søn- og helligdagsmesses anliggende, som jo er angivet med dens to bibelske læsestykker. Interesserer man sig ikke for anliggendet, som fremgår af de to tekstens indbyrdes belysning af hinanden og af deres kontinuitet med den foregående og den følgende søndags tekster, hvorfor holder man så egentlig Messe ? Hvad holder man så egentlig Messe for?

Den gængse måde at ville finde dagens anliggende på ved hjælp af teksten fører ind i et ganske overflødigt tidsspildende og dernæst vildledende forarbejde og er i en nøddeskal selve vor kirkes forfaldshistorie. Man betragter teksten gennem nogle briller, som man har lånt hos en eller anden teologisk retning, f.eks. Statsprotestantismen, siger nogle blævrønde ord om "ærligt eksegetisk forarbejde" og fortæber sig så i de 117 rigtige, men for de 116' s vedkommende netop for denne dags anliggende uvedkommende udlægninger, der kan gives af næsten enhver tekst - en paradoksalt nok usalig følge af bibelordets udtømmelige rigdom.

Bruger man teksten således, får den, der møder os i sakramentet, intet bestemt anliggende at møde os i, og messen bliver derfor " til syndernes forladelse ud i blå almindelighed". Den kommer til at bestå af en kaotisk bibellæsning eller

bibelteologisk foredrag plus en umotiveret "altergang", og det endda snart i den rigtige "vesterlandske form".

Hvad dernæst får forfatteren til at overvinde sin dovenskab og totale mangel på teologisk forfængelighed, er det fortvivlede håb om, at det dog skulle lykkes at åbne øjnene på nogle af de ubekymrede og ligegyldige for den forfærdelige katastrofe, der truer vor kirkes gudstjeneste i form af 3. tekstrække.

En sådan skulle tjene til, at mere af bibelen blev brugt som gudstjenestetekst. Derfor bringer den på Epistlernes plads lutter tekster fra det gamle testamente, som kirken formenes at have henvist til en askepottilvarelse. For evangeliernes vedkommende er forslaget udvortes set opbygget efter samme skema som den rigtige tekstrække, den "følger kirkeåret". Et kirkeår som en selvstændig faktor eksisterer imidlertid kun i overtroens verden. Selve begrebet og benævnelsen er af sørgelig sen oprindelse, og det ville være rart, om dette formentlig "højkirkelige" spøgelse blev sat på pulterkammet, inden det volder yderligere fortræd. Kirkeåret er ikke andet end den tidsmæssige ramme om de store højtiders Kristusbegivenheder, deres messer, og de rækker af søndagsmesser, der udfylder mellemrummene mellem højtiderne. Kirkeåret er kun en afspejling af indholdet af alle disse højmessers tekster. Det betænkelige ved alle 2., 3. o. s. v. tekstrækker, samt ved den svenske liturgi og meget anden æstetiserende "højkirkelighed" er tendensen til at begynde med "kirkeåret", og der ud fra konstruere messerne i stedet for at gå den omvendte vej. Man former personen (Kristus) efter klædningen, hvor de rigtige læsninger lader personen være udgangspunktet og således undgår at gøre ham til et lig.

Hverken hensynet til bibeldyrkelse (Pietisternes: "Er hele biblen da ikke Guds ord?") eller til et selvstændigt "kirkeår" er bestemmende for tekstrækken. Den råder kun over de ca. 60 messer fra påske til påske. Disse må til deres anliggende indskrænke sig til at vælge tekster, der er l. sortering, tekster, der rammer de væsentlige kristusbegivenheder og de stykker af kirke- og kristenlivet, der altid, alle vegne og for alle kristne er lige aktuelle.

Derved frembydes, baseret på de dertil mest egnede tekster, den kæde af kristusbegivenheder og den udvikling af kristenlivets vilkår og herlighed, som man misvisende benævner kirkeåret. I alt dette ligger ingen underkendelse af andre dele af bibelen. Skulle vi ikke hvert år igen tage vort udgangspunkt i Påsken, og havde vi alle tid som Metusalem, kunde man godt konstruere sig en "Kirkeårhundredet" s eller en "Evhodens kirkeår" s tekstrække, hvori man kunde få anvendelse for alt bibelsk stof plus indbindingen.

Alle disse sammenhænge og hensyn synes at være et ukendt land for ophavsmændene til 3. tekstr. De synes simpelthen slet ingen tanker at have gjort sig med den opgave, de har sat sig ud over at være bibeldyrkelsen og den tankegang, at alt bør laves om, tilpas. Deres værk aftegner ingen organisk sammenhæng og fortløbende række af Kristusbegivenheder. Der er ingen sammenhæng mellem de på hinanden følgende søndagsmesser, ingen indre forbindelse mellem en dags to læsninger. Forbindelsen her beror kun på udvortes og barnagtige ordleg, ved at man tilstræber, at den el. de samme gloser optræder begge steder, skønt tankegangene, hvori de forekommer, kan pege på vidt forskellige retninger. Hertil kommer, at tekster, der burde anvendes før fasten, kommer efter pinsen og omvendt, og tekster, der er beslagtede med den rigtige tekstrækkes advent også anbringes efter pinse el. omvendt, og så fremdeles.

Ved at sammenstille bibelske tekster efter en sådan pjanket ordassociation og ved at grupere dem så tilfældigt og meningsløst, røber man, at man aldrig har skænket det en tanke, at hver messe virkelig må have en mening. En sådan tekstrækkeattrap er det blasfemisk at møde op med, hvis man tror på realpræsens. Ligeledes er det en besynderlighed, at der er givet tilladelse til at bruge dette produkt på prøve, for det er jo sagt uden omsvøb, at opsende prøveballoner mod den i gudstjenesten nærværende i stedet for at møde ham med et reelt anliggende. - En sådan ordning er vist noget uhørt i kirkens historie, en rekord i vankundighed.

Med sin række af læsestykker til et helt kirkeår fra det gamle testamente betegner 3. tekstr. et virtabelt tilbagefald til Judaisme, et tilbagefald, der jo er forberedt gennem de reformertes og Pietisternes bibeldyrkelse. I romerkirkens votivmesser, gudstjenester, hvori Kristus anråbes i et lejlighedsvist og snævert personligt anliggende, kan det være på sin plads at benytte tekster både fra gammel og ny testamente. Dette gælder også hverdagsgudstjenester og tide-

bønner. Men alle kristnes fælles gudstjeneste, højmesse, må koncentrere sig om det "katholske", de altid, allevegne og for alle væsentlige stykker af den be-givenhedsrække, hvori Kristus møder os. Derfor måtte kirken, da den omsider fik viklet sig ud af specielt jødisk væsen, lade gammeltestamentlige læsninger bort-falde, ved søndagsmesser fuldstændigt. Det var ikke af

distraktion eller af sløseri. Det var, fordi N.T. er mere almenneskeligt og universelt end G.T. Bortset fra Ps. 8, Ps. 73, Mik. Kap. 6. o.l. få profetsteder er det nemlig paradoksalt nok 2. trosartikels tekst, det N.T., der er det universelle, og ikke som man u-middelbart, men overfladisk vilde mene 1. trosartikels tekst, det G.T. der er det almengyldige. Et evangelie-stykke el. et paulinsk brev er mere almenneskeligt aktuelt, mere "katholskt" end f.eks. et profetstykke el. en Davidpsalme. Derfor var det, at kirken om-sider forviste G.T. fra den store Gudstjeneste, høj, messen, men også kun derfra.

Denne på et næsten alt omfattende ukendskab til selve den stillede opgave opbyggede 3. tekstr. er et resultatet af et biskoppeligt udvalg, der kun var bemyndiget til at undersøge muligheden af stof nok til en 3. række. Udvalget overskred straks sin kompetence ved at udarbejde en fuldstændig ny 3. tekstrække, omredige-re 2. tekstrække og foretage ikke få meningsødelæggen-de og vansirende indgreb i de gamle, fælleskirkelige række. Dernæst gik udvalget endnu videre i sine bestræ-belser ved gennem den nævnte eksperiment-prædiken-høj-messeordning at gøre propaganda for sit produkt.

Imidlertid syntes det dog at strande - ikke på min kritik, overfor hvilken man blot stak hovedet i busken, men, også det - på præsternes ligegyldighed og sorgløs-hed i denne dødsens alvorlige sag. Men nu har Paul Seidelin ladet sig engagere til at puste liv i fore-tagendet på præsteforeningens videnskabelige kursus i efteråret, ligesom han arbejder på at få det ind-ført i revideret skikkelsen i den i forvejen så hårdt prøvede Pathankirke.

Man vil i Grundtvigs fædreland ved Statsmagtens hjælp pånøde og dernæst påbyde kirken et stykke litur-gisk diletterteri, der vil gøre gudstjenesten ulidelig meningsløs. Skønt Grundtvig i slutningen af 1830'erne bremse-de et tilsvarende produkt af biskop Mynster og

rationalisterne, sker det upåtalet af Grundtvigianerne og med Grundtvigianernes medvirken - og uden at andre end en tidehvervspræst og undertegnede har gjort anskrig. Dette er i sandhed Re-formatio af den slags, man burde have fået nok af i de sidste 5 århundreder.

Man har indvendt, at jeg ikke har henvist til kildeskrifter der bekræfter min opfattelse af tekstrækken. Det eneste, kil-derne beviser er, at tekstrækken er blevet til mellem o. 400 og o. 1000, derved at man i kirkens forskellige egne prøve-de sig frem med beslægtede og ikke efter ordassociation, men efter den dybere mening og forbavsende parallelle tekstudvalg til illustration af de væsentlige kristusbegivenheder og sider af kristenlivet, indtil man tilsidst bestemte sig for de tekster, vi nu har, og udskilte variationerne, der dog var gode og overraskende træffende, som variationer over samme tema. Skal vi igen have flere tekstrækker, må det væ-re sådanne variationer over de samme grundtemaer og til for-skel fra, hvad der nu truer, bygge på en forståelse af dem.

Tekstrækkens skabere har ikke efterladt os nogen redege-relse for sammenhængen i deres værk. Der fandtes næppe i old-tiden og den tidlige middelalder teologer, der spildte deres tid med at skrive forklaringer til den lille tabel eller forfattede logiske beviser for, at man bliver våd i regn-vejr. Siden blev det ganske vist værre, men før skrivemaski-nen og bogtrykkerkunsten var der fremdeles meget få, der skriftligt gad bevise, at det, der hører sammen, hører sam-men. Bortset fra dette glømmer man vist ofte, at grunden til, at de mørke århundreder er så mørke, er, at man ikke aner, hvad der er gået tabt af litterære kilder under Il sacco di Roma, da kejser Carl den 5.s landsknægte brugte vatikanerbibliotekets pergamenter som strøelse under deres heste, eller under den franske revolution, da klostrernes biblioteker blev ryddede.

De grimme udvækster på tekstrækken (25.-27. sønd. e. Trin.) fra senmiddelalderen og reformationstiden og den forvanskede form for 1. tekstr., som romerkirken lagde sig fast på i op-position mod, at Luther tilfældigt og uvidende valgte den rigtige, det vidner alt om, at fra og med Gotikken er den rigtige forståelse af tekstrækken gået i glømme.

Er tekstrækkens sammenhæng disponeret efter trosbekendelsen eller efter en bestemt dogmatik, et bestemt skriftsyn eller en bestemt filosofi? Kun lærde folk kan spørge så tåbeligt. De fleste tings sammenhæng består forunderligt nok af, at de selv hører sammen, fordi de har deres egen sammenhæng.

At en tydning er rigtig bevises ikke ved hjælp af trillebøre fulde af genfundne middelalderlig kommentarer eller ved, at man kan få tekstrækken til at gå op i et teologisk skema. Nej, det fremgår ganske enkelt af, om tydningen hænger ubesvaret sammen i sig selv.

Her står vi da over for den sølsomme opdagelse, at der, hvor alle lærde, selv de fornuftige, på forhånd opgiver at finde nogen sammenhæng i afsnittet efter Trinitatis, der er den aller lettest at påvise, lige indtil hen mod afslutningen, efter 16. sønd., den stramt fortløbende sammenhæng næsten går i opløsning, og det ene emne fører det andet efter sig som stedse videre ringe i vandet, der triumferende breder sig om de foregående, eller som ørne, der pludselig hæver sig mod himlen, den ene over den anden "fra herlighed til herlighed, såsom det er fra åndens herre".

C. B. Hansen

K A L E J D O S K O P E T

Gulnares Amme.

At "agasinet" var en trykfejl for "Magasinet", det for sin talentløse redigering berømte kirkelige Magasin, forstås vist uden kendskab til guldalderlitteratur. Men sætternissens d i Gulnare bør stryges, da det ikke er alt guld, der glimrer. Ligeledes bør læserne vide, at en mand ved navn Adam Oehlenschläger har skrevet et skuespil, "Aladdin".

Er heri Aladdin brudgommen og Gulnare hans brud, så må G.s. amme, kirkeligt udlagt være et kvindeligt væsen, som kirkeministerielt varetager brudgommens og brudens åndelige børns timelige fornødenheder.

Følgelig symboliserer Aladdins gamle lampe^{og} trolldmanden Nureddins nye lampe..... Nej, nu gider jeg ikke mere give alt ind med skeer.

..... Carl-Ulrik.

Arkitekturen kun helliger huset.

Humblebæk kirke, der mest ligner en skrabet udgave af de kirker, man ser på engelske julekort,

har længe været en torn i øjet på Louisianadyrkere med hældning til det kristelige. Ministerens forsøg på at få den afløst af et smart, moderne gudshus, så at Vorherre ikke mere behøvede at skamme sig ved naboskabet med Louisiana, slog fejl, men førte så til en konkurrence på højeste gear om vor tids kirkestil.

Naturligvis, thi da kirken trængte frem, kerede den sig ikke om kirkestil og den slags, men klarede sig arkitektonisk efter de forhåndenværende søms princip, hvis der var noget, den skulle have hængt op. Men nu, da det kirkelige anses for en særlig hobby, må man også have en særlig kirkestil, som kirken selv kan blive hængt op på.

Grundtvig, der dog kendte sakramenterne, sagde: "Ordet kun helliger huset". De højkirkelige følger naturligvis bekendelsen og griber til ordet og sakramenterne, hvis der er noget, der skal helliges. For den servile statsprotestantisme, som den forud så rebelske dialektiske teologi har udviklet sig til, må det blive selve kirkestilen, der helliger huset, skønt denne åndsretning til sine sammenkomster strengt taget ikke behøver kirker, men til sit endemål kunde klare sig med nogle enkle bænke, helst tomme. "Die Bank an sich", som Kant siger.

Men har kirken og dens kættere dog ikke hidtil kunnet klare stilproblemerne med rig og frødig fantasi uden kunstinteresserede ministres bistand? I Grundtvigianismens guldalder skabte man dog kirker, der både mindede om germanske ølhaller og oldnordiske do, samt norske jernbanestationsventesale i vikingestil. I øststifterne ser man de kønne jensenske Gudshuse, der ligner spejdernes tropshytter omend i en mere gedigen håndværkermæssig udførelse.

Slet så meget har højkirken ikke interesseret sig for de ydre ting. Den startede på en førstesal i Jerusalem. Og da den sande kirke i Skotland atter rejste hovedet, samtidig med, at den gav Amerika den apostolske succession, skete det i Aberdeen, besynderlig nok også på en førstesal.

..... Carl-Ulrik

lejlighed til altergang under højmessen".

En anden vældig rar præst var så elskværdig at forære mig sit eksemplar af "Ritual Notes". Hvis nogen holder af højkirkelige ekstravagancer, kan jeg tilbyde mig som konsulent i et hvilket som helst spørgsmål, der har med messens "rette" udførelse at gøre - på romersk vis! Bogen er bare ikke helt up to date. Jeg sagde til præsten, at det var da alt for meget at forære mig den pæne bog. Men han svarede så troskyldigt: "Den gælder ikke helt mere" - nemlig siden romerne for et par år siden indførte en række ændringer!

Disse måske lidt kritiske bemærkninger er ikke kun negative. De har en klar positiv hensigt: at advare dansk højkirkelighed mod at begå alle de fejl, som den engelske højkirkelighed med så stort besvær søger at komme ud af - især den, der hedder slavisk efterligning af den romerske provins af den hellige, katolske kirke på jord.

Der er også meget klart positivt at fortælle fra turen mellem Westminster Abbey og Westminster Cathedral. En anden sognekirke på den vej kan måske være et symbol for den moderne, selvstændige anglo-katolicisme, der har fundet sine egne ben og blevet helt voksen. Der er selvfølgelig også en daglig messe foruden den sædvanlige morgen- og aftenang. Om søndagen er der 2-3 stille messer, men hovedgudstjenesten er en virkelig festlig altergangsgudstjeneste, hvor der er flere hundrede altergæster, hvor far og mor og børn går sammen op til alteret, men hvor børnene kun får præstens velsignelse, da børnealtergang er forbudt. Bagefter er der menigheds-morgenmad i mødesalen, old kirkes kærligheds-måltid på en ny måde. Om det sidste kan man mene, hvad man vil. Der er slet ikke tale om en afsvækkelse af det højkirkelige, men om en selvstændighed og dristighed, der gør mere indtryk end den slaviske efterligning af romerske "rituelle noter", og som romerne kun griner af. Og samtidig er der noget her, der er i pagt med det, som mange romerske teologer drømmer om i dag. Det, der foregår i denne kirke, er et udtryk for den såkaldte "liturgiske bevægelse" - noget af en vækkelse både i romerkirken og i andre kirkeafdelinger. - Den meget sene danske højkirkelighed skulle helst være et led i denne vækkelse og slippe for at gå den omvej, som den meget tidlige engelske højkirkelighed gik.

Når man som repræsentant for den ganske unge danske højkirkelighed besøger England, kan ens indtryk godt bringes på den formel: Den engelske højkirkelighed er virkelig ved at blive helt voksen - efter over 100 års forløb. Men allerede nu har den forandret den engelske kirke til ukendelighed.

.....Poul Ulsdal.

L æ s t .

Elsebet Kieler: Messeofferet. Sankt Ansgars forlag 1961.
70 sider.

Det er kun en lille bog, Elsebet Kieler her har givet os. Men hvor er her meget at hente! I sit indhold er bogen ikke lille. Og den bliver større, jo oftere den læses, og jo grundigere dens indhold gennemtænkes. Messeofferet! Dette udtryk er om ikke ligefrem bandlyst, så i alt fald mistænkeliggjort i vor danske kirke. Og nogle bliver meget angstelige, når det bruges. Men trods al reformatorerens tale herimod og trods al uvilje og alle betænkeligheder indenfor vor kirke i dag - vi bliver nødt til igen at tage dette ord i vor mund og tilegne os hele dens dybe fylde, det rummer. Også vi såkaldte lutherske kristne kan roligt gå i gang med det theologiske tænkearbejde og den åndelige fordybelse og tilægnelse, som kræves af os, for at vi igen kan nå til at betegne vor kirkes hovedgudstjeneste som messeofferet slet og ret.

Elsebet Kielers bog er nemlig en gennemgang af kirkens hovedgudstjeneste, messen under messeofferets samlede synspunkt. Her tales om messen som Guds arbejde og om menneskets arbejde i messen.

Liturgien gennemgås i sine hovedpunkter set både fra Guds og menneskets side med Kristus som det stadige centrum for begge parter. Messeofferets theologi er der i denne korte anmeldelse ikke plads til at drøfte. Kun så meget må slås fast: at er det Kristi forsoningsoffer på Golgatas kors, der forvaltes i den hellige messe, og er det Kristi offers mål, at også vi i ham og ved ham skal ofre os selv og alt vort til Gud - så er der allerede heri grund nok til at tale om et messens offer, som Kristus og vi sammen bringer til Gud. Vi skal ikke søge at undgå talen herom. Den rækker ikke ved Kristi ære, eftersom det også i vort offer netop er ham, der ofrer, eller ham, der indoptager vort offer i sit. Vi gør jo i messen alle ting i ham og ved ham.

Men ellers anbefales det indtrængende til læserne selv at læse bogen, at tygge den grundigt igennem og fordybe sig i de mange gode udtryk og tanker, som den rummer. Det var fristende her at begynde at citere; det er her nu ikke plads til. Kun lige et par udtryk som siger meget: at vi mennesker i messen er "med-ofrende", at vi bliver "med-ofret" og derved "med-forvandlet". Men jeg vil ikke berøve læserne den oplevelse, som det er selv ved læsningen at trænge ind i de vældige

perspektiver for gudstjenesten og kristenlivet, som disse udtryk rummer. Jeg vil blot ønske, at bogen må blive læst og alvorligt og fordomsfrit overvejet af enhver, som aner, at også for vor danske kirke er messen med dens offer det hjerte, som aldrig må holde op med at banke, fordi fra det skal livet med Frelsens kræfter pumpes rundt i hele kirkelegemet og ud til al skabningen.

-ooOoo-

Urban Schrøder.

H Ø S T O F F E R E T .

Præstebrodrø opfordres til at give en del af høstofferet til den højkirkelige bevægelse. Men vi ikke, at det højkirkelige arbejde er noget af det mest nødvendige og påkrævede i vor del af kirken i dag? Nuvel, så er det også et af de arbejder, der mest er værd at bidrage til med høstofferet? Allerede sidste år var der en enkelt præst, der havde fundet ud af det. Pengene kan sendes hertil: giro 1109 88. På talonen bør skrives høstoffer.

Dolmer.

Forsinkelse. På grund af tekniske forhindringer er nærværende nummer forsinket 14 dage, hvilket meget beklages. Bladet skulle have været udsendt før kirkedagene i Eboltøft. Herfra bringes referat i næste nummer, som kommer til Allehelgen.

Ekspeditionen.

Announce:

M E S S E H A G E L E R i de liturgiske farver og med alt tilboer sys billigt tillige med messeskjorter. Jeg har i de sidste par år leveret ca. 20 forskellige hageler.

Fru Maria Anderson.

Holsteinsgade 27, Odder.

Telf. 40212.

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. I redaktionen sidder Urban Schrøder, Varnæs. Lund Pallelsen, Lyngby. Poul Ulsdal, Højl. Børge Riisgaard, Rimsø pr. Voldby (ansvh.) og Per Dolmer, Laurbjerg, som modtager bestillinger og økonomiske bidrag.

Giro: 1109 88.